

Käräjäoikeuden menettely syyteoikeudeltaan vanhentuneen syytekohtan sisältäneessä rikosasiassa

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisessa rangaistustuomioiden tarkastuksessa kiinnitettiin huomiota Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden 18.12.2023 asiassa R 23/1228 antamaan tuomioon 23/151975.

Käräjäoikeus oli asiassa lukenut vastaajan syyksi toisen teon ohella 27.9.2021 tehdyn vamman-tuottamuksen, jota koskeva haaste oli annettu vastaajalle tiedoksi vasta 23.11.2023 mainitun teon syyteoikeuden jo vanhennettua.

SELVITYS

Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden laamanni on antanut asiasta 30.10.2024 lausuntonsa ja käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa käräjänotaarina toiminut käräjänotaari 8.12.2025 häneltä pyytämäni selvityksen.

Laamanni on todennut lausunnossaan, että käräjänotaari oli lopettanut tuomioistuinharjoittelunsa helmikuussa 2024 eikä toiminut enää valtion palveluksessa. Hän ei ollut sen vuoksi hankkinut asiasta käräjänotaarin selvitystä.

Laamannin näkemyksen mukaan käräjäoikeuden puheenjohtajalle oli tapahtunut virhe, jollaisia tuomioistuinharjoitteluaan suorittavalle käräjänotaarillekaan ei saisi tapahtua. Yksi keskeisistä asioista, mikä käräjänotaarien kanssa käydään rikosistuntovaiheen alkaessa läpi, on syyteoikeuden mahdollisen vanhentumisen tarkistaminen.

Itse virheeseen näyttäisi laamannin näkemyksen mukaan vaikuttaneen se, että puheenjohtaja on keskittynyt asian toisessa syytekohtassa kuvattuun tekoon, jonka osana myös vanhentuneessa syytekohtassa kuvattu tapahtuma on ollut. Laamanni pitää käräjänotaarin tekemää virhettä inhimillisenä. Virheen merkitys tuomitulle yhteiselle ehdolliselle vankeusrangaistukselle on laamannin mukaan ollut vähäinen, eikä siitä ole aiheutunut vastaajalle haitallisia seuraamuksia.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 5 §:ssä säädetään valvottavan kuulemisesta. Sen mukaan, jos on syytä olettaa, että asia saattaa antaa aiheutta arvostella valvottavan menettelyä, oikeuskanslerin on ennen asian ratkaisemista varattava valvottavalle tilaisuus tulla asian johdosta kuulluksi. Kerrotun vuoksi olen vielä varannut käräjänotaarille mahdollisuuden antaa selvityksensä asiasta.

Käräjänotaari on selvityksessään todennut muun ohella, että käräjäoikeuden puheenjohtajana hän on ollut jo ennen pääkäsittelyä ja joka tapauksessa viimeistään ennen tuomitsemista velvollinen varmistamaan huolellisesti, ettei kummankaan syytekohtan mukainen teko ole vanhentunut. Hän ei ollut kuitenkaan vanhentumista huomannut, vaikka hän oli ilmoittamansa mukaan pyrkinyt menettelemään huolellisesti.

TUOMION PURKU

Korkein oikeus on 23.10.2025 apulaisoikeuskanslerin hakemuksesta purkanut käräjäoikeuden tuomion siltä osin kuin siinä oli vastaajan syyksi luettu mainittu vammantuottamus ja vastaajalle tuomitun yhteisen ehdollisen vankeusrangaistuksen osalta. Korkein oikeus on hylännyt mainitun syytteen vanhentuneena ja palauttanut asian Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuteen rangaistuksen määräämistä varten.

RATKAISU

Arviointi

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta. Rikoslain 21 luvun 10 §:n mukaan vammantuottamuksesta säädetty ankarin rangaistus on sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.

Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Asiassa puheenjohtajana toiminut käräjännotaari ei ole havainnut syyteoikeuden vanhentumista ja on tuominnut vastaajan syyteoikeudeltaan vanhentuneesta teosta, vaikka siitä ei olisi saanut rangaistusta määrätä.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta lain mukaan ei voi enää seurata rangaistusta, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöraikaisuuden tekemiseen.

Kyseisenlainen virhe saattaa vakavuutensa perusteella tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkein oikeus on todennut ratkaisukäytännöstään ilmenevän, että vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista (KKO 2020:78 kohta 19 ja KKO 2022:31 kohta 8).

Oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta tuomitsemista on pidetty tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettuihin tavoin vähäisenä tapauksissa, joissa siitä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytöntöönpanoseuraamuksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena. Vakiintuneen seuraamuskäytännön mukaan kärjätuomarille on tällöin annettu virheestä huomautus.

Tapauksessa virheestä ei asiasta käytettävissäni olevien tietojen mukaan ole aiheutunut vahinkoa asian vastaajalle. Virhe on korjaantunut apulaisoikeuskanslerin haettua tuomion purkua korkeimmalta oikeudelta ja korkeimman oikeuden palautettua asian käräjäoikeuteen rangaistuksen määräämistä varten. Kyse ei ole ollut käsiteltävänä olleen rikoskokonaisuuden ainoasta syytekohtasta ja oikeudenkäynti on ollut saman vastaajan toisen syytekohtan käsittelemiseksi tarpeellinen. Syyteoikeuden vanheneminen asiassa ei ole myöskään ollut seurausta käräjännotanin omasta menettelystä.

Kun kärjänotaarin menettely lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta edellä esitettyyn nähden olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syylistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen hänen menettelyään on tutkittu vain laillisuusvalvonnallisesti siitä hankitun selvityksen perusteella toimituttamatta esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kärjänotaari on edellä arvioimallani tavalla menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajan rangaistukseen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta teosta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkis-yhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksenvastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla kärjänotaarille huomautuksen hänen edellä kerrotusta virheellisestä menettelystään.

Asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Petri Rouhiainen